ETIMOLOĠIJA TA' ISMIJIET

Ta' A. C.

L-etimoloġija ta' l-ismijiet għal xi filoloġi hija waħda mill-mogħdijiet taż-żmien li fiha dari kienu jħobbu kultant iħabblu rashom; iżda l-lum jidher li sar studju serju ta' bosta minnhom, fosthom ta' min isemmi l-Professur Carlo Tagliavini ta' l-Università ta' Padova, li f'dawn l-aħħar sentejn smajnieh ifisser l-etimoloġija tal-biċċa l-kbira ta' l-ismijiet minn fuq ir-Radjo Taljana. Il-Professur Tagliavini huwa wkoll awtur ta' xi kontribuzzjonijiet filoloġiċi li ta' sikwit naqraw fl-''Oggi''.

Għal min kien jixtieq ikun jaf fuq fuq it-tifsira ta' ismu mill-konversazzjoni ċkejkna tal-Professur Tagliavini li kien jagħmel kull filgħodu minn fuq ir-Radjo, il-kurżità kien jaqtagħha minnufih; iżda għal dawk, imbagħad, li jkunu jridu jidħlu fil-kamp imwiegħer ta' dan l-istudju għandhom fejn jimirħu mhux ftit jekk iqallbu l-kotba li jittrattaw bir-reqqa fuq din il-materja hekk imsejħa *onomastika* li tagħmel mill-qasam tal-glottoloġija indo-ewropea u semitika.

Hija ħaġa magħrufa illi meta wieħed jagħti lil tarbija xi isem, qatt ma jiġih f'rasu dak l-isem x'tifsira għandu, jew, meta nħoloq, x'kien ifisser. Għalina l-isem, ngħidu aħna, ta' Bernard, Ġorġ, Rakela, huma ismijiet li m'għandhom l-ebda tifsira ħlief dik ta' nies li kienu magħrufin għall-qdusija, kuraġġ, nobbiltà u ħajja rżina tagħhom; xejn ma qgħadna nħabblu rasna biex niflu u nsibu t-tifsira ewlenija tagħhom. Iktarx li jibqa' b'ħalqu miftuħ jekk wieħed ikun jaf li l-isem ta' *Bernard*, imxerred ma' l-Ewropa, ma jfissirx ħaġ'oħra ħlief ''Ors qawwi''. Hekk ukoll jistagħġeb meta jsib illi l-isem ta' *Rodolf* u *Dolfu* (Adolfu) ma jfissirx ħlief, wieħed ''Lupu famuż'' u l-ieħor ''Lupu nobbli''. Naħseb li ma ssibx omm li titħajjar issemmi lit-tarbija tagħha bl-isem ta' *Lija* kieku tkun taf li dan l-isem ġej mill-kelma ''baqra'' (li tinżamm għall-produzzjoni tal-ħalib u butir) u lanqas ma titħajjar issemmiha bl-isem ta' *Rakelà* jekk tkun taf li *Rakela* tfisser ''Nagħġa''. Mill-banda l-oħra, ismijiet bħal *Ġorġ*, *Klawdju* m'huma xejn ismijiet li jfissru xi ħaġa nobbli jew sabiħa, għalkemm il-wieħed jagħtik xi ħjiel ta' *raġel sabiħ, ta' gwerrier fuq żiemel imlebbes*, fil-waqt li dan ma jfissirx ħaġ'oħra

ħlief *bidwi*, l-ieħor *bniedem zopp*, mil-Latin *clodus*. Bil-maqlub l-isem ta' *Torkwatu* jagħtina l-idea ta' *bniedem imferċaħ u mgħawweġ* (Latin : *torquere*; Tal. *torcere*) fil-waqt li hu isem li jfisser *wieħed li jġib il-kullana f'għonqu*.

Dawk li ma jafux l-istorja ta' l-Ilsna jsibuha iktarx stramba illi *Marju* m'għandu x'jaqsam xejn ma' l-isem ta' *Marija*, il-għaliex wieħed huwa isem Ruman u l-ieħor isem ġej mil-Lhudi, u iktarx Masri. Il-kuntrarju nistgħu ngħidu għall-ismijiet *Ċirillu* u *Duminku*, li għalkemm ma jixxiebhu xejn fil-bini tal-kelma b'dana kollu jfissru l-istess ħaġa, il-għaliex it-tnejn ifissru *Mulej*, li fil-Grieg huwa *Kyrios* (Cirillo), u fil-Latin *Domenicus*. Hekk nistgħu ngħidu għall-ismijiet *Klodovew*, *Doviku* u *Wiġi* li ħit-tifsira tagħhom juru l-istess ħsieb, jiġifieri *bniedem kbir f'battalja* għalkemm ma jixxibhux fis-sura morfoloġika tagħhom.

Bosta ismijiet li jixbhu lil xi isem ta' belt jew pajjiż iktarx ġejjin minn isem dik il-belt jew pajjiż. Insemmu l-ismijiet ta' *Mawru* u *Mawrizju* mnisslin iktarx minn nies Mawritani (mill-*Mawritanja*, l-art qadima tan-naħa tal-Punent ta' l-Affrika ta' Fuq—il-lum il-Marokk), u l-ismijiet ta' *Gejtan* u *Lidja*, it-tnejn imnisslin, l-ewwel wieħed minn nies minn *Gaeta*, u t-tieni minn nies minn *Lidja* (art qadima fl-Asja Minuri).

Fl-istudju ta' dawn l-ismijiet wieħed isib kultant x'iferrħu u jimtela bih innifsu, bħalma ngħidu aħna, f'dak ta' *Fonzu* li jfisser *bniedem ta' ħila kbira*.